لیکونکی : سی .جي.پولی کرانیو «C.J.Polychronious».
منبع او دخپریدو نیټه : کمان دریم «2026-10-25».
ژباړونکی : پوهندوی دوکتور سیدحسام «مل» .

ولادیمیر لینین د ۱۹۱۷ کال د اکتوبر په ۲۶مه، په پیټروګراډ کې د سوویتونو د ټول-روسیې دویم کانګرس ته وینا کوي. (انځور: ګیټي ایمیجز)

د ستر اکتوبر انقلاب یادونه، ۱۰۹ کاله وروسته

Remembering the Great October Revolution 109 Years Later

له دومره اوږدې مودې وروسته، واک ته د بالشویکانو رسېدل لا هم د پوهانو، د نظر خاوندانو او ان د باسواده عامو خلکو ترمنځ د اختلاف او وېش لامل ګرځي .او که څه هم یو څوک کولای شي په اسانۍ سره د اکتوبر د انقلاب په اړه یو ډول رمانتیک او خیالپردازانه انځور وړاندې کړي، خو د تاریخ سره واقعیت داسې دی چې سړی ورسره مخامخ کیږي او یو ډول سخت تکان ورته رسیږي

After all this time, the rise of the Bolsheviks to power continues to divide scholars, the chattering classes, and even the educated public. And while you can easily romanticize about the October Revolution, the cold reality of history smacks you in the face.

یو سل او نهه کاله مخکې، د ۱۹۱۷ کال د اکتوبر د ۲۵ مې په مانبام، په پیټروګراډ (اوسنۍ سینټ پیټرزبورګ) کې پر «ژمنۍ مانۍ» (Winter Palace) برید وشو . دا پېښه د «ستر اکتوبر انقلاب» د پیل ټکی و؛ یو له خورا مهمو سیاسي پېښو څخه چې د شلمې پېړۍ تاریخ یې د راتلونکو لسیزو لپاره بدل کړ.

د ۱۹۱۷ کال د اکتوبر د ۲۵ مې پېښو ته په رسېدو سره، د همدې کال د فبروري په وروستیو کې یو بل انقلاب هم رامنځته شوی و. دې انقلاب د بورژوا سیاسي ګوندونو یو شمېر مشران واک ته ورسول، چې یو موقت حکومت یې جوړ کړ. د دې حکومت مشري لومړی ګیورګي لیووف (یو لیبرال اصلاح غوښتونکی) او وروسته الکسا ندر کیرنسکي (یو سوسیالیست) کوله. د همدې کال د مارچ په پیل کې ، تزار نیکولاس دویم، چې له ۱۸۹۴ کال راهیسې یې پر امپراتوري روسیې واکمنې کوله، له واک څخه لاس واخیست. پنځه میاشتې وروسته، روسیه د یوه جمهوریت په توګه اعلان شوه.

که څه هم موقت حکومت په سیاسي ډګر کې ځینې اصلاحات راوستل — تر دې چې د بلشویکانو مشر ولادیمیر لینین هم د ۱۹۱۷ کال په اپریل کې روسیه «په نړۍ کې تر ټولو ازاده هېواد» وبالله — خو دا د «سره اکتوبر انقلاب » و چې پخوانی نظام یې په بشپړه توګه واړاوه. دې انقلاب یو سوسیا لیستي نظام رامنځته کړ او د شوروي بنې کمونیزم یې په یوه نړیوال ایډیالوژیک او سیاسي ځواک بدل کړ . دغه ځواک تر ۱۹۸۹ کال پورې، یعنې د برلین دیوال تر نړېدو او ورپسې د ۱۹۹۱ کال په پای کې د شوروي اتحاد تر سقوط پورې دوام وکړ.

سره له دې، یو سل او نهه کاله وروسته هم، واک ته د بلشویکا نو رسېدل د پوهانو، شنونکو او حتی د ټولنې د باسواده طبقې ترمنځ د اختلاف او بحث موضوع ده . ځینې مسایل شته چې په ځانګړې توګه د اختلاف لامل کېږي ؛ د بېلګې په توګه دا چې آیا د اکتوبر انقلاب یو ولسي پاڅون و او که په اصل کې یوه کودتا؟ همدارنګه، آیا «ستالینیزم» په طبیعي توګه د لینین له بنسټیزو اصولو او سیاسي تګلارو څخه رامنځته شو، او که دا یو ناڅاپي او غیر متوقع بدلون و؟

په ورته ډول، د لینین له مړینې (۱۹۲۴ کال) وروسته په شوروي اتحاد کې د واکمن نظام د ماهیت په اړه لا هم ډېر ابهام، اختلاف او ګډوډي شته. د بېلګې په توګه، آیا شوروي اتحاد یو «اصلي سوسیالیستي ټولنه» وه، یو «منحرف شوی کارګري دولت» و، او که په ساده ډول یو «ټولواک (توتالیټار) دولتي اقتصاد» و چې پکې کمونیستي ایډیالوژۍ یوازې د سیاسي مشروعیت ترلاسه کولو او امپراتوري واکمنۍ د یوې وسیلې په توګه کار کاوه؟ تاسو د کارپوریټ (سوداګریزو) رسنیو څخه داسې خبرونه نه شئ ترلاسه کولی. یوازې خپلواکه ژورنالیزم—چې د هغو خلکو لخوا تمویلېږي چې د یوې غوره نړۍ په جوړولو

باور لرىكولای شي په رښتينې توګه د باور وړ ورځنې خبرونه وړاندې کړي. مهرباني وکړئ زمونږ د مني کمپاین (Fall Campaign) ملاتړ وکړئ.

کله چې د اکتوبر ستر انقلاب رامنځته شو، نو په ټوله نړۍ کې يې يو ډول هيجان، بې کچې جوش او په ځمکه باندې د جنت (يو نوي ايډيال يا 'يوتوپيا') د جوړولو په اړه هيله راپاروله. د بورژوا طبقو لپاره، د شوروي رژيم رامنځته کېدل د "لويديځ تمدن" د بنسټيزو ارزښتونو سره په کلکه په ټکر کې وو؛ په داسې حال کې چې د راديکالونو او کمونيستانو لپاره، دا د تاريخ د نه مخنيوي وړ بهير يوه طبيعي پايله وه چې د بشري ازادۍ او له استثمار څخه د پاک ټولنيز نظم پر لور روان و.

د پينسو د پايلو په رنا کې، د سوسياليزم او شوروي کمونيزم د ميراث په اړه يوه بې پرې ارزونه نه د ماتم ځای پرېږدي او نه هم د جشن. د اکتوبر ستر انقلاب په اصل کې د يو ناممکن خوب يوه حماسي کيسه وه، چې وروسته د يو لړ پيچلو عواملو—لکه "شاته پاتې" ټولنيز-اقتصادي شرايط، بهرنۍ لاسوهنې، د ډيموکراټيکو دودونو نشتوالی ، او د سوسياليزم او ډيموکراسۍ په اړه ناسم تصورات— له امله په يو سياسي او تاريخي خوب-وېرووونکي (نايټ مېر) بدل شو. نو، که څه هم تاسو کولای شئ په اسانۍ سره د اکتوبر انقلاب ته يو رومانټيک رنګ ورکړئ، خو د تاريخ سخته او واقعي څېره په ډېر شدت سره ستاسو مخې ته راځي.

د پيل لپاره، د اکتوبر ستر انقلاب د فبروري له انقلاب سره توپير درلود ؛ د فبروري انقلاب د سلګونو زرو لوړه ځپلو او قهرجنو کارګرانو (نارينه وو او ښځو) او سرتيرو د ناڅاپي او خودجوشه پاڅون په پايله کې رامنځته شوی و. هغه څه چې د ۱۹۱۷ کال په اکتوبر کې وشول، د يو اقليتي ګوند (بالشويکانو) د مشر (لينن) لخوا د يوې دقيقې طرحه شوې ستراتيژۍ پايله وه. د دې کار موخه دا وه چې د "بورژوا ډيموکراسۍ" په وړاندې د سخت ايډيالوژيک کرکې او د واک ترلاسه کولو د هيلې له امله ، له موقت حکومت څخه واک واخلي. د حيرانتيا خبره نه ده چې د لينن شعار "ټول واک دې شورويانو ته وسپارل شي" په پای کې په يو بشپړ مختلف واقعيت بدل شو: ټول واک ګوند او د هغه "پوليټ بيورو" (سياسي دفتر) ته ورسېد. د اکتوبر انقلاب په خپله يو کودتا نه وه، خو دا يو داسې ولسي پاڅون هم نه و چې د فبروري د انقلاب په څېر پراخ ولسي ملاتړ ولري. په حقيقت کې، تر ۱۹۱۷ کال پورې، يعنې تر هغه وخته چې د لينن شعار — «ځمکه، سوله، ډوډۍ» — په سينټ پيټرزبورګ او مسکو کې د ځينو کارګرانو لخوا ونه منل شو، داسې کوم پرمختګ نه و شوی.

خو دا هم پدې معنی نه ده چې د بلشويکانو برنامه او د واکمنۍ په اړه د لينن نظريات د روسيې دخلکو داکثريت لخوامنل شوي وو:د ۱۹۱۷کال دنومبرپه ټاکنو کې، چې د روسيې په تاريخ کې لومړنۍ رښتينې ازادې ټاکنې وې ، د لينن ګوند يوازې څلورمه برخه رايې ترلاسه کړې،په داسې حال کې چې "سوسيال انقلابي"ګوند (Social Revolutionaries) له ۶۰ سلنې څخه ډېرې رايې خپلې کړې.

لینن نه پارلماني ډیموکراسۍ ته زړه ښه کاوه او نه یې غوښتل چې له کوم بل سیاسي سازمان سره واک شریک کړي. په روسیه کې د سوسیالیزم د رامنځته کولو لپاره د هغه نه متزلزله هوډ — پرته له دې چې ټولنیز او اقتصادي شرایط ورته چمتو وو که نه — او دا کلکه باور چې ګواکې یوازې بلشویکان د کارګرانو د اصلي ګټو استازیتوب کوي، هغه دې ته اړ کړ چې داسې تګلارې او پالیسۍ غوره کړي چې ډېر ژر یې له انقلاب څخه هغه ټول ظرفیت واخیست چې په اصل کې یې د تولید پر وسیلو د کارګرانو د کنټرول او ډیموکراسۍ پر بنسټ د یوه نوي ټولنیز نظم د رامنځته کولو لپاره درلود (هغه ډیموکراسي چې لینن، له بده مرغه، د "پرولتاریا له دیکتاتورۍ" سره تړلې ګڼله).

په حقیقت کې، د نومبر له ټاکنو لږ وروسته، لینن د مخالفینو ګڼ شمېر ورځپاڼې بندي کړې او د ټولو "طبقاتي دښمنانو" پر وړاندې یې د "سره وحشت" (Red Terror) یو کمپاین پیل کړ (چې په دې لړ کې "سوسیال انقلابي" ګوند د ۱۹۱۸ کال د جولای په لومړیو کې په مسکو کې له خپل پاڅون وروسته، لومړنۍ قربانیان وو). د "سره وحشت" د عملیاتو مسؤلیت، چې د روسیې د کورنۍ جګړې تر پایه یې دوام وکړ، "چیکا" (Cheka) ته وسپارل شو؛ دا د بلشویکانو یو پولیسي سازمان و چې د ټولو کمونیزم ضد فعالیتونو په اړه یې مستقیم لینن ته راپور ورکاوه. په دې توګه، د ستالینیزم (Stalinism) تر واک لاندې د یوه بشپړ پولیسي دولت د رامنځته کېدو بنسټ کېښودل شو.

د اکتوبر له انقلاب وروسته بلشویکان څومره د "ښې اړخ" (یعنې استبدادي لوري) پر لور تللي وو، د دې تر ټولو روښانه بېلګه په ۱۹۲۱ کال کې د "سره پوځ" (Red Army) لخوا د "کرونشتاد" (Kronstadt) د پاڅون وحشیانه ځپل دي. د کرونشتاد په مهمې کلا کې مېشتو ځواکونو، چې د بلشویکانو له دیکتاتورانه کړنو څخه ناهیلي شوي وو، د ۱۹۲۱ کال په مارچ میاشت کې د کمونست حکومت او د "جنګي کمونیزم" (war communism) دنظریاتوپر وړاندې پاڅون وکړ؛ حال دا چې د کرونشتاد همدغو سمندري سرتیرو په ۱۹۱۷ کال کې د اکتوبر د انقلاب او د "شوروي واکمنۍ" (Soviet power) د مفکورې له ترټولو قوي ملاتړوڅخه وو.په حقیقت کې،ترهغه وخته پورې، د لیو تروتسکي په خپلو تکو، هغوی "د انقلاب ویاړ او خوښي" وو.

د کرونشتاد (Kronstadt) د پاڅون په ځپلو سره، دا روښا نه شوه چې د "مخکښ ګوند" په اړه د لینن تصور او د "پرولتاریا د دیکتاتورۍ" په هکله د هغه درک، د هر ډول مخالفت اجازه نه ورکوي او دا چې یو سوسیالیستي سیاسي نظام باید د یوه ګوند پر واکمنۍ ولاړ وي.

د "جنګي کمونیزم" (War Communism) تګلاره هم په بشپړ ناورین بدله شوه. پخپله لینن د ۱۹۲۱ کال د اکتوبر په ۱۷مه په یوه وینا کې دا خبره ومنله او ویې ویل: "موږ دا تېروتنه وکړه چې پرېکړه مو وکړه مستقیم د کمونیستي تولید او وېش سیستم ته ورسېږو."

خو د دې معنی دا نه وه چې ټول بالشویکان د "جنګي کمونیزم" په اړه د لینن له نظریاتو سره موافق وو، او یا یې هغه ټکلاره منلې وه چې په ۱۹۲۰ مه لسیزه کې د تولید او وېش په برخه کې د بازار سیستم ته د یوې برخې بېرته ګرځېد و په نېه پلې شوه . جوزف ویساریونوویچ ستالین، چې وروسته د "نوي تزار" (پاچا) په توګه راڅرګند شو، "نوې اقتصادي ټکلاره" (New Economic Policy) اکتوبر د انقلاب سره خیا نت ګانه. د هغه "له پاسه را غلی انقلاب" (revolution from above) — چې په ۱۹۲۸ کال کې د "اشتراکي کولو" (collectivization) او "کولاک ضد " (dekulakization) ټکلارو سره پیل شو (یوه داسې کمپاین چې سیاسي ځپل، نیول، شړل او د میلیونونو نسبتاً "شتمنو" بزګرانو اعدامول یې په بر کې لرل) د دوزخ دروازې بېرته پرانیستې او شوروي سوسیالیزم یې د تل لپاره په یوه ظالم او وژونکي رژیم بدل کړ.

ستالینیزم نه یوازې د لیننیزم تر ټولو بد اړخونه په رسمي نېه تثبیت کړل ، بلکې په حقیقت کې د شوروي اتحاد د ننه او په ټوله نړۍ کې — چیرې چې د ټولنیز عدالت او برابرۍ مفکورو د ملیونونو شریف انسانانو ذهنونه او زړونه راپارول — سوسیالیزم ته د لیږد په لاره کې یو اصلي خنډ وګرځید.

له همدې امله ، د ستالینیزم پای او د شوروي کمونیزم رېنګیدل (هغه نظام چې په خپل ۷۴ کلن عمر کې یې یو "وروسته پاتې" هیواد په یو صنعتي ملت بدل کړ، نازیزم ته یې ماتې ورکړه او په اقتصادي، کلتوري، علمي او ټولنیزو برخو کې یې لوی پرمختګونه وکړل) په حقیقت کې د یو داسې خیالي او مثالي لیدلوري (یوتوپیا) پای دی چې ډیر ژر په یو وحشتناک خوب (ډیستوپیا) بدل شو.

په دې شرایطو کې، د روسیې د انقلاب میراث، ۱۰۹ کاله وروسته، نه د جشن لمانځلو غوښتنه کوي او نه هم د ویر او ماتم. خوبونه یقیناً بیا ژوندي کیدای شي او یوه نوې نړۍ د زیږیدو په تمه ده؛ خو په ۲۱ مه پیړۍ کې د یوې داسې ټولنې د رامنځته کولو امکانات چې برابرۍ، ټولنیز عدالت، چاپیریال دوستانه ټکلارو او انساني کرامت ته ژمنه وي، د اکتوبر د انقلاب له مفکورو، کړنو او ټکلارو څخه بهر دي.

د لیکوال یادونه:

دا د یوې مقالې لږ اصلاح شوې نېه ده چې په اصل کې د ۲۰۱۷ کال د اکتوبر په ۲۵ مه په "الجزیره" کې د یو بل سرلیک لاندې خپره شوې وه. مونږ په یوه حساس پړاو (څلورلارې) کې ولاړ یو دا هیواد او دا نړۍ په یوه خورا مهم او برخلیک ټاکونکي پړاو کې ولاړ دي. په راتلونکو څو اونیو کې ، د امریکا رایه ورکوونکي به دا فرصت ولري چې د فاشیزم ځواکونه شاته وغورځوي او د هغو میلیاردرانو پر وړاندې ودریږي چې

اقتصاد، رسنیز سیستم او ډیموکراسي یې په خپل کنټرول کې نیولې او د عادي خلکو ژوند یې ورځ تر بلې له ستونزو او ناممکناتو سره مخ کړی دی.

خبره یوازې د ټاکنو نه ده. خبره په دې ده چې کله دا فا شیستي عناصر له واک څخه لرې کړای شي، نو بیا څه باید وشي؟ موږ داسې حل لارو ته اړتیا لرو چې د دواړو لویو ګوندونوله وړاندیزونوڅخه خورا زړورې او اغیزناکې وي، او همدارنګه د کارګرې طبقې یو داسې خوځښت ته اړتیا لروچې د دې موخو د ترلاسه کولو لپاره په کلکه مبارزه وکړي.

ټرمپ له هېڅ ځایه نه دی راپورته شوی. هغه شرایط چې د "MAGA" (امریکا بیا عظمت ته ورسوئ) تر شعار لاندې د استبدادي فکر د ودې لامل شول، د لسیزو سخت دریځو نیولیبرالي اقتصادي تګلارو او یوه داسې فاسد سیاسي سیستم له امله رامنځته شوي چې د لویو شرکتونو (کارپوریشنونو) د ګټو تر اغیز لاندې دی . هغوی د خورا شتمنو خلکو پر مالیاتو ستر کمښت راوست او ژمنه یې وکړه چې ګټې به یې ورو ورو تولو طبقو ته ورسیږي. دوی ویل چې لویو شرکتونو او کارپوریټي غټو څېړو ته د امتیازاتو ورکول به د نورو خلکو لپاره ژوند ارزانه کړي.

دا تولې تشې خبرې او دروغ وو. او کله چې یو ځپل شوی او دوکه خوړلی ولس د پرې اچولو لپاره څوک لټوي، نو ښې اړخي عوامفریبه سیاستوال په اسانۍ سره نور کسان د قربانۍ د وزې (یا پرې وړونکي) په توګه وړاندې کوي.

خلک پوهیږي کله چې ورسره دروغ ویل کیږي، خو د کارپوریټي رسنیو له لارې به تاسو هیڅکله د دې حقیقت په اړه څه ونه اورئ. یوازې خپلواکه ژورنالیزم — چې د یوې غوره نړۍ د جوړولو په ارزښت باور لرونکو خلکو لخوا ملاتړ او تمویل کیږي — کولی شي رښتینې او د باور وړ ورځنې خبرونه وړاندې کړي.

زموږ د منې کمپاین پیل شوی او موږ ستاسو مرستې ته اړتیا لرو . د دې لپاره چې د کال تر پایه زموږ د خبرې خونې چارې په بریالیتوب پر مخ لاړې شي، موږ باید د اکتوبر د ۳۱مې نیټې تر نیمې شپې پورې ۱۲۵،۰۰۰ ډالره راټول کړو. نو که تاسو هم زموږ له لیدلورې سره موافق یاست، نو مهرباني وکړئ..

د پیل لپاره، د اکتوبر ستر انقلاب د فبروري له هغه انقلاب سره توپیر درلود چې د سلګونو زرو لوږو، قهرجنو نارینه وو، ښځو او سرتیرو د ناڅاپي او خودجوشه اقدام په پایله کې رامنځته شوی و. هغه څه چې د ۱۹۱۷ کال په اکتوبر کې پېښ شول، د یو اقلیت ګوند (بالشویکانو) د مشر (لینن) له لورې د یوې دقیقې طرحه شوې ستراتیژۍ پایله وه؛ موخه دا وه چې د "بورژوا ډیموکراسۍ" پر وړاندې د سخت ایډیالوژیک کرکې او د واک ترلاسه کولو د هیلې له امله، له موقت حکومت څخه واک واخیستل شي. د حیرانتیا خبره نه ده چې د لینن شعار، یعنې "ټول واک دې شوراګانو (سوویتونو) ته وسپارل شي"، په پای کې په

یو بشپړ مختلف واقعیت بدل شو: ټول واک ګوند او د هغه سیاسي دفتر (پولیټبورو) ته ورسېد. د اکتوبر انقلاب په خپله یو پوځي کودتا نه وه، خو له بلې خوا، دا یو داسې ولسي پاڅون هم نه و چې د فبروري د انقلاب په څېر پراخ ولسي ملاتړ ولري. په حقیقت کې، تر ۱۹۱۷ کال پورې د مني تر موسم پورې د لینن شعار — "ځمکه، سوله، ډوډۍ" — یوازې د سینټ پیټرزبورګ د ځینو کارګرانو لخوا منل شوی و.

---------- په درناوی «28-10-2026»